

ӘОЖ 327.8

GTAMP 11.25.40

<https://doi.org/10.48371/ISMO.2025.61.3.016>

РЕСЕЙ МЕН ТҮРКИЯНЫҢ САХА РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЖҰМСАҚ КҮШІ: ҚАЗАҚСТАН БОЙЫНША САЛЫСТЫРМАЛЫ ҚОРЫТЫНДЫЛАР

*Кагазбаева Э.М.¹, Бейсбекова А.Б.²

*^{1,2} Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем
тілдері университеті, Алматы, Қазақстан

Аңдатпа. Мақалада Ресей мен Түркияның Саха (Якутия) Республикасына қатысты жұмсақ күш стратегияларының салыстырмалы талдауы қарастырылады. Зерттеу мәдени және әлеуметтік желілердегі тәжірибелерге, институционалдық тетіктерге және геосаяси бәсекелестік жағдайында саха халқының бірегейлігін қалыптастыратын символикалық нарративтерге шоғырланады. Ресей перифериялық халықтарды «көпұлтты мемлекет» шеңберінде біріктіруге ұмтылса, Түркия ТҮРКСОЙ, ТИКА (Түрік ынтымақтастық және үйлестіру агенттігінің қызметі) аясында білім беру бастамалары арқылы түркі өркениетінің ынтымақтастығы тұжырымдамасын алға ілгерілетуде. Әлеуметтік желілердегі медиаға ерекше назар аударылады, өйткені онда бірегейліктің балама бейнелері қалыптасып, төменнен басталатын қоғамдық дипломатия тәжірибелерін дамытады. Салыстырмалы талдау Саха Республикасының интеграциялық және пантүркістік дискурстардың бәсекелестік алаңына айналып келе жатқанын, ал жергілікті қауымдастықтар мәдени өзін-өзі бекітудің белсенді субъектілері ретінде әрекет ететінін көрсетеді. Мақалада сондай-ақ Қазақстан үшін салыстырмалы қорытындылар жасауға мүмкіндік беретін жұмсақ күш пен мәдени дипломатия туралы қазақстандық зерттеулерге шолу жасалады. Жергілікті қауымдастықтарды қолдауға, әлеуметтік желілердегі бастамаларға және лингвистикалық әртүрлілікті сақтауға негізделген мәдени дипломатия дипломатияның өзіндік стратегиясын әзірлеу қажеттілігі туындалды. Алынған нәтижелер постимпериялық жұмсақ күш динамикасы туралы түсінікті кеңейтеді және Еуразиядағы бірегейліктердің күшейіп келе жатқан бәсекелестігі жағдайында Қазақстанның мәдени саясатын дамытудың аналитикалық негізін қалыптастырады.

Түйін сөздер: жұмсақ күш, дипломатия, Саха, Түркия, Ресей, Қазақстан, түркі әлемі, бірегейлік

Кіріспе

Мәдени және саяси ықпал үшін жаһандық бәсекелестік күшейген қазіргі дәуірде, әсіресе Азияда, шеткері аймақтар мен шағын халықтар “ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР және АЙМАҚТАНУ” сериясы №3 (61) 2025

стратегиялық позициялаудың нысандары ретінде жаңа маңызға ие болуда. Бұл тұрғыда Сібірдің Қиыр Шығысы өңір ретінде әртүрлі субъектілердің – Ресей, Қытай, Жапония, ал соңғы онжылдықтарда барған сайын белсенді Түркияның мүдделері тоғысатын бірегей кеңістік болып табылады. Қашықтығына және салыстырмалы түрде шетқақпайланғанына қарамастан, осы өңірдің байырғы халықтары жұмсақ күштің ресурсы ретінде бірегейлікті пайдаланатын геосаяси ойынның бір бөлігіне айналууда.

Посткеңестік Ресей солтүстік-шығыс өңірлерде өзінің символикалық және саяси ықпалын мәдени дипломатия мен әлеуметтік желілердегі позициялау тетіктері арқылы күшейтуге ұмтылып, этникалық бірегейліктің басқарылатын нұсқаларын бірыңғай мемлекеттік нарратив аясында қалыптастыруда. Сонымен қатар, Түркия пантүркизм идеялары мен түркі мәдени бірлігіне сүйене отырып, Орталық Азиядан тыс орналасқан түркітілдес халықтарды, соның ішінде сахаларды да, өзінің сыртқы саясаттағы жұмсақ күш өрісіне тарту бағытындағы күш-жігерін жандандыруда.

Бұл зерттеу екі аймақтық держава Ресей мен Түркияның Саха (якут) халқымен қарым-қатынасы арқылы Ресейдің Қиыр Шығысында мәдени жұмсақ күштің бәсекелес стратегияларын қалай қолданатынын зерттейді. Салыстырмалы объектив арқылы ол әрбір мемлекеттің мәдени араласуының негізінде жатқан әңгімелер мен механизмдерді және осы стратегиялардың Еуразиядағы кеңірек геомәдени бәсекелестікті қалыптастырудағы рөлін зерттейді. Instagram, TikTok, YouTube сияқты әлеуметтік желілердегі медианы, TÜRKSOY және мемлекеттік мәдени бағдарламалар секілді институционалдық платформаларды, сондай-ақ Ысыах фестивалі мен Sakhawood фильмдері тәрізді қоғамдық іс-шараларды талдай отырып, бұл зерттеу өркениеттік текетірес, постимпериялық мәдени дипломатия және рәміздік геосаясати сияқты ғылыми әдебиетке өз үлесін қосады. Онда бірегейлік саясаты тек элитаның саясат қалыптастыру үдерісінде ғана емес, сондай-ақ жергілікті әлеуметтік желілердегі агенттіктер арқылы да қалай жүзеге асатыны баяндалады. Саханың жағдайы батысқа тән емес дипломатиялық саласы бойынша және баламалы орталықтарындағы жұмсақ күштің динамикасы туралы құнды түсініктер береді.

Бұл үдерістердің белсенді дамуына қарамастан, әлеуметтік желілердегі және мәдени дипломатия арқылы байырғы халықтардың бірегейлігіне Ресей мен Түркия ықпалын ғылыми тұрғыдан зерделеу әлі де бытыраңқы күйде қалып отыр. Осы саладағы ең елеулі зерттеулер бүгінгі күнге дейін негізінен құқықтық және институционалдық аспектілерге бағытталған. Ресейдің байырғы халықтарға қатысты саясаты туралы қазіргі қолданыстағы зерттеулер ең алдымен құқықтық мәртебеге, ресурстарды басқаруға және адам құқықтары мәселелеріне бағытталған [1, 2]. Алайда

соңғы онжылдықтарда ғалымдардың назары біртіндеп институционалдық шеңберден ұлттық бірегейліктің қалыптасуы мен азаматтық қоғамның дамуы сияқты неғұрлым терең үдерістерге ауысты. Сібірдің байырғы халықтары жағдайында бұл динамика көбіне тіл саясаты, экологиялық белсенділік және мәдени өзін-өзі айқындау тұжырымдамасы арқылы әсіресе М. Balzer еңбектерінде басымырақ қарастырылған [3, 4]. Түркияның пантүркілік саясаты туралы зерттеулер оның Орталық Азия мен Кавказдағы мәдени мекемелеріне бағытталған [5]. Қазақ академиялық қоғамдастығында Ресей мен Түркияның жұмсақ күші мәселесі ең алдымен Орталық Азия, түркі интеграциясы және бірегейлік саясаты контекстінде қарастырылады. Досым Сәтбаев [6] мен Болат Сұлтанов [7] сияқты авторлардың еңбектерінде Ресейдің Қазақстан мен аймақтағы ықпалы мәдени-тілдік және білім беру байланыстары арқылы сақталып отырғаны атап көрсетілген. Д.Сәтбаев еңбектерінде медиа және білім беру салаларындағы «орыс факторын» тұрақты құбылыс ретінде атап айтса, бұл Саха Республикасында байқалған орыстандыру және институционалдық үстемдік тәжірибесіне ұқсас. Зерттеушілер, атап айтқанда, Шаимова [8] мен Мұхамеджанова [5] ТҮРКСОЙ, ТИКА ынтымақтастығын және Түркиядағы білім беру бағдарламаларына талдау жасаған. Түркияның мәдени дипломатияны Орталық Азияға «жақындастыру» құралы ретінде пайдаланып, түркі ынтымағы мен мәдени бірлікті қалыптастыруды белгілеп көрсетуде.

Бұл тұжырымдар Түркия «бауырлас ел» және ортақ мәдениетке ие саха жағдайымен тікелей сабақтас. Тұралин Е., Кошербаев Ж.Д., Тюлебеков Т.Б. [9], Нұрлан Ермекбаев [10] және Гүлмира Шәріпова [11] еңбектерінде Қазақстанның түркі интеграциясының бастамашысы ретіндегі рөлі ерекше атап өтілген. Е.Қарин Астананың (Нұр-Сұлтан, қазіргі Астана қаласы) ТҮРКСОЙ және Түркі мемлекеттері ұйымы институттары арқылы түркі елдерінің мәдени және саяси бірлігі идеяларын дәйекті түрде ілгерілететінін атап өтті. Бұл зерттеулер Қазақстанның Ресей мен Түркия арасында «теңдестіруші» орталық ретінде қандай көзқараста болғаны маңызды.

Ресейдің ішкі мәдени интеграциясының стратегиялары мен Қиыр Солтүстіктегі түрік трансұлттық мәдени экспансиясының арасындағы байланыс теориялық және эмпирикалық тұрғыдан әлі зерттелмегенін атап өткен жөн. Сахалар сияқты байырғы халықтарға бағытталған мәдени саясат жай ғана тұрмыстық немесе мұралық мәселе емес; олар Ресей мен Түркияның аймақтық тәртіптерді қайта құруға, трансұлттық мәдени одақтар құруға және саяси бірегейліктің әртүрлі үлгілерін нығайтуға бағытталған кеңірек стратегиялық күш-жігерінің бөлігі болып табылады. Осы мәдени стратегияларды зерделеу, осылайша, ішкі басқару мен халықаралық позицияның қиылысында мұра мен сәйкестікті құралдандыру туралы түсінік береді.

Материалдар мен әдістерді сипаттау

Бұл зерттеуде Солтүстік-Шығыс Азиядағы мәдени стратегиялар жұмсақ күш пен постимпериялық бірегейліктің проекциясы тұрғысынан қарастырылады. Джозеф Найдың тұжырымынша, «жұмсақ күш» — бұл мемлекеттің өз мақсаттарына мәжбүрлеу арқылы емес, әсіресе мәдениет пен құндылықтар арқылы жету мүмкіндігін білдіреді [12, 5-б.]. Сібір сияқты геосаяси маңызы бар өңірлерде мәдениет ең маңызды стратегиялық құрал ретінде қарастырылады. Ал, Ресей мен Түркия бұл құралды басқаша пайдаланады. Ресей ішкі бірлікті нығайту үшін мәдени мұраны пайдалана отырып, Сахалар сияқты байырғы халықтардың ерекшеліктерін федералдық саясатына біріктіреді. Түркия, керісінше, пантүркілік бірегейлікке негізделген трансұлттық мәдени дискурсқа сүйеніп, өз шекарасынан тыс түркітілдес қауымдастықтармен символдық көпірлер салуға ұмтылады. Екі мемлекет те саяси субъектілер ретінде ғана емес, сонымен қатар перифериялық сәйкестіктердің қалай анықталатынын, атап өтілетінін немесе құралдандырылатынын қалыптастыратын мәдени қақпашылар ретінде әрекет етеді.

Бұл зерттеуде медиа-контентке, ресми стратегияларға және Сахамен байланысты рәміздік оқиғаларға сапалық контент-талдау әдісі қолданылады. Талдау Ресей мен Түркияның өз нарративтерінде Саханы қалай бейнелейтінін және олармен өзара іс-қимыл жасау үшін қандай институттар мен форматтарды пайдаланатынын анықтауға бағытталған. Дереккөздер ретінде: Ресейдің мәдени саясат жөніндегі ресми стратегиялары мен құжаттары — «Мемлекеттік мәдени саясаттың негіздері» (2014) және «Ұлттық саясат тұжырымдамасы» (2012); Түркияның 2024–2028 жылдарға арналған туризмді дамыту стратегиялық жоспары, ТІКА мен ТҮРКСОЙ ақпараттарынан алынды.

Медиа-контентке талдау жүргізілді: а) TRT Avaz, TRT World, «Россия-1» және «Якутия 24» телеарналарынан 20-дан астам материалдар; Саха мәдениетіне қатысты фестивальдер, түркілік бірегейлік және жергілікті халықтардың мәселелеріне арналған деректі фильмдер, сұхбаттар мен репортаждар; б) YouTube-тағы бейнематериалдар: мемлекеттік арналар мен сахалық контент жасаушылар жариялаған 10-нан астам бейнеролик мұра, бірегейлік және сыртқы ықпал тақырыптары бойынша талданды. Институционалдық және символдық бастамалар: Якутиядағы түркі мәдени форумдары, ресейлік және түрік мәдени мекемелерінің серіктестік байланыстары сияқты іс-шаралар қарастырылды. Контент арнайы әзірленген кодтау кестесі негізінде талданды. Кестеге контент түрі, платформа, тақырып, негізгі сөздер, эмоциялық реңк, ұсынылған бірегейліктің формасы, басым нарратив және сыртқы актордың (Ресей немесе Түркия) аталуына қатысты санаттар енгізілді. Классификация дискурсивтік және визуалды-семиотикалық талдау элементтерін қолдана отырып жүргізілді.

Нәтижелер

Ресей мен Түркия дәстүрлі түрде Таяу Шығыс, Қара теңіз және Орталық Азиядағы сыртқы саясатына басымдық бергенімен, екі ел де Қиыр Шығысқа стратегиялық маңызды, бірақ символдық тұрғыдан шеткері кеңістік ретінде қызығушылық танытты. Ресей үшін Сібір Қиыр Шығысы әрі геосаяси буфер, әрі ресурстық шекара болып табылады. Аймақ Ресейдің көпұлтты трансконтиненталды держава ретіндегі имиджін нығайтуға үлес қосады және оның Азияға (Шығысқа), әсіресе Қытаймен одақтардың өзгеруі және дамудың баламалы дәліздерін іздеу жағдайында шешуші рөл атқарады. Саха Республикасы экономикалық қуатты, стратегиялық аумақты және мәдени және саяси маңыздылықты біріктіреді, бұл оны Ресей Федерациясының тұрақты дамуы мен қауіпсіздігінің негізгі аймақтарының біріне айналдырады.

Түркияға келер болсақ, оның тікелей географиялық жақындығы болмаса да, бұл аймақты (соның ішінде Саха сияқты Сібір түркі топтарын) өзінің кең өркениеттік географиясының бір бөлігі ретінде қарайтынын атап өткен жөн. 1990 жылдардың басынан бастап Анкара жұмсақ күш, мәдени дипломатия және экономикалық көмекті біріктіре отырып, Еуразиядағы түркітілдес қауымдастықтарды тартудың көп векторлы саясатын жүргізді [8, б. 103]. Бұл тұрғыда Сахалар сияқты шеткері түркі топтарымен символдық байланыстар Түркияның көшбасшылық талаптарын негіздейді және оның түркі мұрасының қорғаушысы ретіндегі имиджін нығайтады.

Якутск қаласына түрік бизнесмендері мен кәсіпкерлері жиі келеді, олар бірінші кезекте сұйытылған газ өндіруге және Жатай кеме жөндеу зауытын құруға байланысты бірлескен жобаларды жүзеге асыруға мүдделі. Мысалы, 2020 жылы түрік компанияларының өкілдері республика астанасында «іскерлік миссияда» болса, 2021 жылы Түркияның Ресейдегі елшісі Якутия басшысына ресми сапармен барды [13]. Сонымен қатар, 2019 жылы Түркия президентінің ұлы Б.Ердоған Саха Республикасына барды. Ол сапарында Якутск қаласындағы спорт нысандарында және қаладағы собор мешітінде болып, намаз оқыды. Бір қызығы, ол жиналғандарға сөйлеген сөзінде әкесі Р.Т. Ердоған және якуттарды «қандас бауырлар» деп атаған [14]. 2024 жылы Саха Республикасы Түркияға іскерлік миссияларды бастады (ақпан), бұл сауда байланыстары мен әртүрлі секторлардағы әлеуетті ынтымақтастықты нығайтуға ықпал етті [15].

Айта кету керек, Түркия мен саха халқының арасында тарихи-мәдени байланыстар бар. Олай болса, Түркияның саха халқымен қарым-қатынасының тарихи негізі ортақ тілдік және этномәдени байланыста жатыр. Солтүстік-шығыс түркі тармағына жататын саха тілі басқа түркі тілдерімен алыс туыстас, оның Сібірде ерекше сақталуы оны түрік ғалымдары мен мекемелерінің мәдени қызығушылық объектісіне айналдырды.

Түркиядан айырмашылығы, Ресей Сахалар сияқты байырғы халықтарға қатысты екі жақты бірегейлікті сақтайды. Бір жағынан, Саха Республикасы – Ресей Федерациясының құрамындағы этникалық және мәдени ерекшелігі конституциямен мойындалған автономиялық аймақ.

Екінші жағынан, байырғы ерекшелік ұлттық бірлік пен орыстандырудың орталықтандырылған ұғымдарына көбірек бағынады [3, б. 90]. Патша экспансиясының, кеңестік мемлекет құрылысының және қазіргі федерализмнің мұрасы Ресейдің Қиыр Солтүстіктегі мәдени әртүрлілікті басқаруын қалыптастыруды жалғастыруда.

Жұмсақ күш контекстінде екі мемлекет мәдени форумдар, медиа платформалар, және білім алмасуды қоса алғанда, жұмсақ күштің институционалды нысандары арқылы жергілікті қауымдастықтармен қарым-қатынас жасайды. Механизмдер көлемі мен құрылымы бойынша айтарлықтай ерекшеленеді. Осылайша, Түркияның аймақтағы жұмсақ күш архитектурасы әсер етудің келесі институционалдық және мәдени арналарына негізделген:

- ТИКА (Түрік ынтымақтастық және үйлестіру агенттігі), түркі әлеміндегі мәдени және даму жобаларына, соның ішінде тілдерді сақтау, инфрақұрылым және символдық іс-шараларға қолдау көрсетеді;

- Ресейдің Қиыр Шығысында тікелей қатысуы шектеулі болғанымен, түрік тілі мен мәдениетін шетелде насихаттайтын Юнус Эмре институты;

- TRT Avaz, Еуразияның түкпір-түкпіріндегі аудиторияға мәдени мазмұнды тарататын, соның ішінде Сахаға қатысты тақырыптар мен Якутскідегі түркі фестивальдері туралы репортаждар тарататын пантүркілік телеарна;

- Түркітілдес мемлекеттер ұйымының қолдауымен өтетін түркі әлемінің мәдени фестивальдеріне Якутияның мәдени делегациялары мен өнер қайраткерлері қатысуда.

Ресейдің ықпал ету арналары оның шекарасында неғұрлым институттандырылған және басқа логика бойынша жұмыс істейді:

- Ынтымақтастық, халықаралық гуманитарлық ынтымақтастық жөніндегі мемлекеттік агенттік шетелде белсендірек рөл атқарады, сондай-ақ халықаралық резонансқа ие отандық мәдени жобаларды қаржыландырады;

- Мәдениет министрлігі мен аймақтық билік Мәскеудегі «Якут мәдениеті күндері» және ұлтаралық бірлік науқандары сияқты бастамаларды қолдайды;

- Федералдық телевидение (мысалы, «Россия-культура») жергілікті халықтардың дәстүрін көрсететін деректі фильмдер түсіреді.

- Ресейлік жоғары оқу орындары мен жергілікті мекемелердің білім беру бағдарламалары аясында (мысалы, Якутск қаласындағы Солтүстік-Шығыс федералды университеті) мәдени дипломатиялық іс-шаралар шетелдік қонақтардың, соның ішінде Түркия делегацияларының қатысуымен өткізілуде.

Түркияның Сібірдегі түркі халықтарымен байланысты нығайтуға қызығушылық артып отырғанына қарамастан, оның Саха Республикасына ықпалы әлі де шектеулі. Бұл аймақ Ресей Федерациясының құрамына кіретіндіктен, оның субъектілерінің сыртқы мәдени байланыстарына орталықтандырылған бақылауды жүзеге асырады. Оның үстіне, Ресей билігі Анкараның Сахаға қатысты мәдени саясатын ішкі істерге араласуы

мүмкін деп есептей отырып, белгілі бір дәрежеде сақтықпен қабылдайды.

Мұндай сақтық әсіресе ресейлік-түрік қарым-қатынастары шиеленіскен кезеңде күшейе түсті, бұл Ресей мен Түркияның түркітілдес аймақтарының гуманитарлық ынтымақтастығына федералдық органдардың реакциясында айқын көрінді. Осылайша, 2015 жылы Түркияның Әскери-әуе күштері түсірген ресейлік Су-24 ұшағына қатысты оқиғадан кейін және одан кейін Түркияға қарсы санкциялар енгізілгеннен кейін Ресей Федерациясының Мәдениет министрлігі елдің түркітілдес аймақтарына Түркия Республикасымен өзара әрекеттесуін азайтуды ұсынды. Атап айтқанда, бұл Алтай, Башқұртстан, Хакасия, Саха (Якутия), Татарстан және Тува республикалары бақылаушы мәртебесіне ие болған Халықаралық Түркі мәдениеті ұйымымен (ТҮРКСОЙ) байланыстарды тоқтатуға қатысты. Сол кезде бұл ұсыныстарды орындауда бірінші болып Татарстан мен Якутия қиындықтарға тап болды. Алайда бүгінгі күні бұл аймақтардың барлығы ТҮРКСОЙ-дың ресми платформасында бақылаушы мәртебесін сақтап қалды [16].

Осы ресми шектеулерге және Ресей билігінің сақтығына қарамастан, Түркиядан келген жеке бастамалар Ресей Федерациясының түркітілдес аймақтарына, соның ішінде Саха Республикасына қызығушылық танытуда. Осылайша, 2021 жылы Әділет және даму партиясымен бірге биліктегі «Халық альянсы» құрамындағы Түркияның Ұлтшыл қозғалыс партиясының жетекшісі Д.Бахчели президент Р.Т.Ердоғанға «Түркі әлемінің» символдық картасын сыйға тартты. Онда Орталық Азия мемлекеттерінен басқа Ресейдің түркі тілдес аймақтары, соның ішінде Қырым, Якутия, Шығыс Сібір, Солтүстік Кавказ мен Еділ бойының жекелеген аумақтары да бейнеленген [17]. Ресейлік зерттеушілер М.А.Майоров пен А.И.Сбитневтің пікірінше, мұндай прецеденттерде идеологиялық қысым элементтері бар және олар Анкараның Ресей Федерациясының ұлттық қауіпсіздігі мәселелеріне әсер ететін ұзақ мерзімді стратегиялық ниеттерінің белгісі ретінде қабылдануы мүмкін [18].

Бұл тенденция БАҚ-тың қосымша растауына ие болды: 2021 жылы түрік TGRT Haber телеарнасы Ресейдің оңтүстігі мен Еділ бойын қоса алғанда, Түркияның кеңейтілген ықпалының болжамды салаларын көрсететін материалдарды жариялады. 2022 жылдың ақпан айында «Қарар» газеті өз мақалаларының бірінде Ресейдің он субъектісін, оның ішінде Саха Республикасын да «автономиялық түркі республикалары» деп атады, бұл ресейлік сарапшылар орталарында сын тудырды [19]. «Түркі бірлігі» идеясына негізделген риторика, соның ішінде Түркия мен Ресейдің түркітілдес аймақтары арасындағы символдық байланыстардың қалыптасуына әсер ететін бұқаралық ақпарат құралдары мен саяси актілерде ерекше назар аударуды қажет етеді. Мәскеуде мұндай бастамалар сақтықпен қабылданса да, олар белгілі бір мәдени ортада үн қосып, бейресми деңгейде гуманитарлық байланыстардың кеңеюіне ықпал етуде.

Қорытындылай келе, лингвистикалық айырмашылықтарға қарамастан, Түркия сахаларды кең түркі қауымдастығының бір бөлігі

ретінде қарастыратынын атап өткен жөн. Түркия мен Сібірдің байырғы халқы – сахалардың өзара әрекеттесу нысандарына саха өкілдерінің ТҮРКСОЙ аясындағы мәдени іс-шараларға қатысуы, академиялық және білім беру алмасулары, сондай-ақ түркітану саласындағы ынтымақтастық жатады. Түрік зерттеушілерін әсіресе саха тілі мен оның фольклорлық дәстүрі қызықтырады. Түркияның түркі әлемінің мәдени орталығы ретінде орналасуы тілдік айырмашылықтардың шектеулеріне және пантүркизмге Ресей тарапының сақтықпен қарауына қарамастан, мәдени ынтымақтастықты одан әрі тереңдету әлеуетін ашады. Осылайша Түркия Сахаға қатысты мәдени дипломатияны ілгерілетуге ұмтылады, дегенмен оның әсері шектеулі. Ресей мен Украина арасындағы әскери қақтығыс басталғаннан бері (2022 жылдың ақпаны) түрік гуманитарлық құрылымдары мен Саха Республикасы, соның ішінде ТІКА және Юнус Эмре институты арасындағы байланыстар азайды деуге болады. Ресейдің «шетел агенттеріне» қатысты саясатын қатаңдату халықаралық мәдени ынтымақтастық кеңістігін тиімді түрде тарылтты. Алайда ұзаққа созылған әскери қақтығыс барысында Ресейдің ықтимал әлсіреуі аймақтағы күштердің арақатынасын өзгертуі мүмкін. Батыс сарапшылары да осындай тұжырымдар жасайды. «Еуропа достары» баяндамасында шешуші жеңіліс «Ресейдің империялық мәртебесіне қауіп төндіруі» және аймақтық деңгейде саяси өзгерістерге әкелуі мүмкін екенін атап көрсетеді [20]. Сыртқы саясатты зерттеу институтының сарапшылары да билікті орталықтандыру аясында Кремль мен аймақтық элита арасындағы шиеленіс күшейіп келе жатқанын, ал егер орталық әлсіресе, бұл федералдық субъектілердің өкілеттіктерінің кеңеюіне әкелетінін атап көрсетеді [21]. Осылайша, саяси конфигурацияның өзгеруімен Сахалар тәуелсіз мәдени және халықаралық қызмет үшін кеңістікке ие болуы мүмкін.

Талқылау

Жиырмадан астам медиа-платформалар мен визуалды жарияланымдарды (Instagram, Telegram, YouTube, TikTok) талдау саха бірегейлігінің әлеуметтік желілердегі кеңістікте белсенді түрде қайта құрылатынын көрсетеді. Жастар бастамалары, фестивальдік бейнеблогтар және ТикТоктағы этникалық мазмұн мәдени көрініс пен ассимиляция қысымына қарсы тұру құралы ретінде әрекет етеді. Негізгі мотивтерге этникалық мақтаныш, мәдени тамырларға қайта оралу (шаманизм, Олонхо эпосы, Исьях ғұрыптары), табиғатпен символдық бірлік (тайга, якут жылқысы, хомус бейнесі), сондай-ақ дәстүрлі киім мен әдет-ғұрыптарды эстетикаландыру (мысалы, @sakha_style, @sakha_style брендтік аккаунттары аясында) жатады.

Әлеуметтік желілердегі БАҚ және мәдени іс-шаралар ұжымдық жадыны жұмылдыруға ықпал етеді. Фестивальдар, атап айтқанда, Ысьях (Жазғы Күн тоқырауы), Олонхо фестивалі және Хомус Фест Саха қауымының мәдени қайта жандануында маңызды рөл атқарады. Олар фольклорды, ұлттық тағамдарды, дәстүрлі спортты, музыка мен биді (осуохай), сондай-

ақ шамандық символизм элементтерін біріктіретін орындаушылық тәжірибелер. Бұл іс-шаралар білімнің ұрпақтар алмасуын жеңілдетеді және мәдени біртектілікке «этномәдени қарсылық» орталықтары ретінде әрекет ететін мәдени сабақтастықтың жинақталған инфрақұрылымын құрайды. Қолданыстағы заңнамалық шеңберде олар символдық автономия кеңістігін жасайды.

Әлеуметтік медиа платформалары этникалық эстетиканы визуализациялау және мәдени кодтарды жаңарту үшін маңызды арнаға айналууда. Сахалық жас авторлар дәстүрлі киімдерді, қасиетті пейзаждарды, эпикалық мәтіндерді, соның ішінде саха тіліндегі әзіл-сықақтарды, ауызша дәстүрлі және музыкалық ремикстерді көрсету үшін көрнекі және тілдік құралдарды пайдаланады. #SakhaTok және #YakutiaStyle сияқты хэштегтерді пайдалана отырып, олар этникалық бірегейлікті жаһандық әлеуметтік желілердегі трендтерге біріктіріп, әлеуметтік желілердегі кеңістікті мәдени өзін-өзі растау құралына айналдырады. Нәтижесінде электрондық ортада орталықтандырылған мәдени саясаттың қысымы жағдайында этникалық бірегейлікті біріктіруді жеңілдететін жалпы халықтық дипломатия платформасына айналды.

Дегенмен, сандық кеңістікте саха бірегейлігінің қалыптасуы бос кеңістікте болмайды. Оған аймақтағы мәдени қатысуын нығайтуға ұмтылатын сыртқы әңгімелер - ең алдымен орыс және түрік белсенді түрде әсер етеді. Аймақтағы орыс халқының жұмсақ күші, ең алдымен, мыналар арқылы көрінеді: а) білім беруде, бұқаралық ақпарат құралдарында және мемлекеттік басқаруда орыс тілінің үстемдігі; б) саха тіліндегі жергілікті жобаларды қаржыландырудың шектелуі; в) «көпұлтты орыс өркениетінің» бөлігі ретінде саха мәдениетін институционалдық қолдау басымырақ. Саха тілінің республикадағы мемлекеттік тіл ретіндегі формальды мәртебесіне қарамастан, ол көбінесе тұрмыстық-салттық салаға ығыстырылады. Медиа-платформалардың контент-талдауы ақпараттық ресурстардың көпшілігі (мысалы, Sakhaday, YKT Media) басымдық ретінде орыс тілін қайталайды немесе пайдаланады. Орыстандыру жаһандық платформалар мен урбанизацияның әсерінен күшейді — TikTok мазмұны орысша субтитрлермен көбірек сүйемелдеуде немесе бүкілресейлік аудиторияға бейімделуде. Осылайша, Ресей мәдени әртүрлілік танылатын, бірақ «ұлттық бірліктің» саяси және символдық логикасына бағынатын интеграциялық әңгімені алға тартады.

Осының аясында Түркия Саха қауымдастығына басқа өркениет таңдауын ұсынып, түркі ынтымағы мен мәдени жақындығына үндейтін балама стратегияны ілгерілетуде. Орталықтандырылған ресейлік үлгіден айырмашылығы, Түркия өзінің мәдени стратегиясын символдық жақындасу мен тарихи-мәдени бірлікке негіздейді. Әсер етудің негізгі арналарына мыналар жатады: а) саха өкілдерінің ТҮРКСОЙ жобаларына, халықаралық фестивальдерге және алмасу бағдарламаларына қатысуы; б) «бір халық — көп мемлекеттер» мәдени бейнесін тарату және Алтайдан Анадолыға ортақ түркі картасын бейнелеу; в) түркология аясында саха тіліне қызығушылық;

г) Якутия жастарының әлеуметтік желілердегі мәдениетінде түрік телехикаяларының, музыкасының және әңгімелерінің кең болуы. Сонымен қатар, Түркияның аймақтағы институционалдық қатысуы шектеулі болып қала береді: Саха Республикасы республикалық басқару нысаны бар Ресей Федерациясының субъектісі болып табылады. Тілдік қашықтық тікелей өзара әрекеттесуді де қиындатады. Соған қарамастан, түркі бауырластығының суреттері TikTok пен Instagram желісінде белсенді түрде таратылып, ресейлік мәдени гегемонияға символдық қарсы салмақ ретінде әрекет етуде. Осылайша, институттық тетіктер, білім беру бағдарламалары, бұқаралық ақпарат құралдарының қатысуы және ортақ мәдени бірегейлікке баса назар аудару арқылы Түркия саха халқымен байланысты нығайтуға және аймақтағы ықпалын кеңейтуге бағытталған «жұмсақ күш» стратегиясын тиімді жүзеге асыруда.

Саха медиа-платформаларына жасалған контенттік талдауымыз Саха Республикасының орталықтандырылған және шеткері-ынтымақтастық орыс-түрік дискурс арасындағы бәсекелестік алаңына айналып бара жатқанын көрсетеді. Әлеуметтік желілердегі сала осы бәсекелестікте басты майданға айналуға: Ресей бақыланатын мультимәдениетті риториканың көмегімен «орыс ұлты» аясында саха бірегейлігін сақтауға ұмтылады, ал Түркия түркі бауырластығы мен мәдени автономиясының балама бейнесін ұсынады. Сонымен бірге саха қауымы мәдени дипломатияның объектісі емес, белсенді субъектісіне айналады: ол визуалды баяндауларға бастамашылық етеді, рәміздерді қайта қарастырады және жергілікті дәстүрлерге де, жаһандық түркі құндылықтарына да сүйене отырып, өз бетінше бірегейлікті қалыптастырады.

Осылайша, әлеуметтік желілердегі медиа-кеңістікті талдау Саха Республикасы тек идеологиялық күрес алаңы емес, сонымен қатар жаңа бірегейлікті қалыптастырудың белсенді қатысушысы екенін көрсетеді. Әлеуметтік желілердегі орта – бұл саха бірегейлігін өзекті етудің негізгі құралы. Орыс әңгімесі институционалдық үстемдік пен ассимиляцияға сүйенеді, көбінесе перифериялық мәдениеттердің бірегейлігін елемейді. Түрік жұмсақ күші аз жүйелі әрекет етеді, бірақ эмоционалды және символдық тұрғыдан тиімді, түркі бірлігіне үндейді. Сахалық бірегейлік жаһандану, постимпериялық қысым және әлеуметтік желілердегі жаңғыру тоғысында қалыптасады, ал Саха Республикасы жұмсақ күш бәсекесі визуалды белгілер, әлеуметтік желілердегі бейнелер және мәдени кодтар арқылы жүзеге асырылатын постколониялық кеңістіктің үлгісіне айналуға.

Зерттеу барысында біз сахалардың ұлттық бірегейлігін жоғалтуға байланысты проблемалар мен тәуекелдердің бар екенін анықтадық. Әсіресе, саха тілінің орыстануы, әлсіреу процесі, әсіресе, қалаларда жалғасуда. БАҚ, білім және құжаттамада орыс тілі басым. Саха тіліне жаһандық поп-мәдениет пен англицизмдер де әсер етеді. Ресейдегі Сібірдегі байырғы халықтардың ұлттық тілін дамытуды қолдау үшін қаржыландыру және мемлекеттік қолдау жеткіліксіз.

Бұл мәселенің өзектілігін соңғы оқиғалар растайды. Сонымен, Саха Республикасынан (Якутия) «Туған тілдің болашағы» қоғамдық қозғалысының төрайымы В.Никитина Ресей Федерациясының Білім министрі Сергей Кравцовқа ашық хат жолдап, Ресей халықтарының ана тілдерін оқытуға бөлінетін оқу сағаттарын қысқартпау, «Тіл тілі» және «Тіл тілі» атауын өзгертпеу туралы үндеу жолдады. Үндеуге Ресей Федерациясы Білім министрлігінің 2024 жылғы 9 қазандағы No 704 бұйрығымен 2025 жылдың 1 қыркүйегінен бастап күшіне енетін «Ана тілі және ана тілінде әдеби оқу» пәнін оқытуға бөлінген сағаттарды қысқарту туралы бұйрығы себеп болды. Сонымен қатар, министрлік «Ана тілі» пәнін «Ресей Федерациясы халықтарының тілдері» деп өзгертуді жоспарлап отыр. В.Никитинаның пікірінше, мұндай шара ана (ана) тіліне аксиологиялық көзқарастан бас тартуға әкеліп соғады және білім беру ұйымдарында ана тілдерін үйренуге қызығушылықтың біртіндеп әлсіреуіне ықпал етеді [22].

Қазіргі ресейлік дискурс көбінесе еуразиялық бірегейлік концепциясына сілтеме жасайды, Сахалар сияқты байырғы халықтарды Ресейдің көпұлтты өркениеттік моделінің құрамдас бөлігі ретінде көрсетеді. Бұл Александр Дугин сияқты саясаткерлер мен зиялылар көтерген «Орыс әлемі» мен «еуразияшылдықтың» идеологиялық тұғырнамасымен сәйкес келеді [23]. Осы тұрғыдан алғанда, Саха мәдениеті Ресейдің шетелде, әсіресе Азияда «жұмсақ күшіне» ықпал ететін фольклорлық құндылық ретінде бағаланады. Ресейлік БАҚ, әсіресе YKT Media және SakhaLife сияқты аймақтық ақпарат құралдары көбінесе саха дәстүрлерін жергілікті шынайылық пен патриоттық хабарламалармен үйлестіре отырып жариялайды. YouTube сайтында якут киноиндустриясы дамып келе жатқан Сахавуд фильмдері эпикалық әңгімелерді тұрақтылық пен моральдық тазалық тақырыптарымен үйлестіріп, жергілікті және ұлттық аудиторияда резонанс тудырды [24].

Ресейдің байырғы халықтарға қатысты саясаты екі жақты көзқараспен сипатталады: бір жағынан, мәдени әртүрлілікті сақтау қажеттілігі мойындалады, екінші жағынан, белгілі бір топтар көбірек назар аударатын және ресурстарды алатын таңдамалы интеграция жүзеге асырылады. Сонымен, сахалар Ресейдегі ең ірі түркі халқы бола отырып, кең мәдени және тілдік құқықтары бар республика мәртебесіне ие болды, оның ішінде тілді ресми мойындау және білім беру саласындағы автономия [25]. Жоғарыда атап өткеніміздей, Түркияның түркі халықтарына, соның ішінде сахаларға деген қызығушылығының артуы Ресей билігі тарапынан ұлттық тұтастық пен мәдени гегемонияға әлеуетті қауіп ретінде қабылданады. Осыған орай, ұлттық бірегейлікті нығайтуға бағытталған дәстүрлі мерекелерді, білім беру бағдарламаларын және медиаконтентті қолдауды қамтитын ішкі мәдени саясатты нығайту шаралары күшейтілуде. Осылайша, Ресейдің байырғы халықтардың жеке басын басқару саясаты стратегиялық мүдделер мен сыртқы факторларға байланысты таңдамалы бола отырып, мәдени интеграция мен символдық инклюзияның үйлесімін көрсетеді.

Қорытынды

Ресей мен Түркияның Саха Республикасымен өзара іс-қимыл тәжірибесі Қазақстан үшін мәдени-тарихи жақындығына және этносаясат пен жұмсақ күш саласындағы ұқсас проблемаларға байланысты маңызды. Түркі әлемінде орталық орынға ие болып, көптеген интеграциялық жобалардың (Түркі мемлекеттері ұйымы, ТҮРКСОЙ) бастамашысы бола отырып, Қазақстан Ресей мен Түркияның ұқсас стратегиялары арасында теңгерім орнату қажеттілігіне тап болып отыр.

Біріншіден, Саха мысалында жұмсақ күш орталықтандырудың да, мәдени ынтымақтастықтың да құралы бола алатынын көрсетеді. Ресей үшін жұмсақ күш интеграция және шеткері аймақтарды бақылау құралы болса, Түркия оны трансұлттық мәдени көпірлер салу үшін пайдаланады. Қазақстан үшін бұл елдегі этникалық әртүрлілікті интеграцияның объектісі ретінде ғана емес, сонымен қатар халықаралық аренада оң имиджді ілгерілету ресурсы ретінде қарастырылатын өзіндік мәдени саясатын әзірлеу қажеттілігін білдіреді.

Екіншіден, саха контекстінде белсенді қолданылатын әлеуметтік желілердегі дипломатия әлеуметтік желілер мен халықтық бастамалардың сәйкестік үшін бәсекелестіктің негізгі өрісіне айналып келе жатқанын көрсетеді. Әлеуметтік желілердегі платформалар қоғамдық дипломатияда рөлі артып келе жатқан Қазақстан мәдени саясат тек мемлекеттік институттарға ғана емес, сонымен қатар жергілікті қауымдастықтарға, блогерлер мен креативті индустрияға қолдау көрсетуге де сүйену керек екенін сабақтай алады.

Үшіншіден, «Саха мәселесін» талдау тіл саясаты мен ұлттық мәдени тәжірибені қолдау мәдени мұраның тұрақтылығының сыни көрсеткішіне айналып отырғанын көрсетеді. Лингвистикалық және мәдени кодтар (қазақ, орыс, ағылшын) арасында да бәсекелестік бар Қазақстан саха тілін сақтау және жаңғырту тәжірибесін ескерту ретінде пайдалана алады: жүйелі мемлекеттік қолдаусыз және жастарды мәдени бастамаларға тартусыз, тілдік мұра шеткері елдерде аяқталып қалу қаупі бар.

Төртіншіден, Ресей мен Түркияның Ресейдің шеткі аймақтарындағы стратегиялық бәсекелестігі мәдени дипломатияның бірте-бірте геосаяси күрестің элементіне айналып келе жатқанын көрсетеді. Осы екі күш орталығының арасында орналасқан және түркі мәдени кеңістігі мен еуразиялық интеграциялық жобалардың бір бөлігі болып табылатын Қазақстан үшін көп деңгейлі дипломатияны дамыту өте маңызды: бір жағынан түркі әлеміндегі көшбасшы позициясын нығайту, екінші жағынан Ресеймен қарым-қатынаста тепе-теңдікті сақтау.

Қорытындылай келе, Саха республикасының жағдайы жұмсақ күштің ірі мемлекеттердің құралы ғана емес, сонымен қатар жергілікті қауымдастықтардың белсенді әрекет ету кеңістігі екенін көрсетеді. Қазақстан үшін өзінің қоғамдық дипломатия стратегиясын қалыптастыру кезінде осы тәжірибені ескеру маңызды: ұлттық мәдени мұраны қолдау, әлеуметтік желілердегі мәдени дипломатияны дамыту және сонымен бірге

бәсекелес күш орталықтарынан келетін сыртқы сын-қатерлерді ескеру. Бұл елдің халықаралық имиджін ғана емес, Еуразиядағы идентификациялық бәсекелестіктің күшеюі жағдайында оның ішкі тұрақтылығын да нығайтады.

Осылайша, Ресейдің Сахаға қатысты мәдени саясаты символдық интеграция мен орталықтандырылған бақылауды біріктіреді, бұл орталықтың ықпалын сақтауға көмектеседі, бірақ жергілікті тілдік және мәдени тәжірибені әлсіретеді. Түркия жұмсақ күш құралы ретінде түркі бірлігі тұжырымдамасын белсенді түрде қолданады, бірақ оның ықпалы аймақтың саяси мәртебесі мен Мәскеудің сақтық көзқарасымен шектеледі. Әлеуметтік желілердегі кеңістік қауымдастықтың мәдени дипломатияның субъектісі ретінде әрекет етуіне мүмкіндік беретін саха бірегейлігін қалыптастырудың негізгі аренасына айналуға. Қазақстандық зерттеулер жаһандану және сыртқы субъектілердің бәсекелестігі жағдайында тілдер мен мәдени әртүрлілікті сақтау басты міндет екенін растайды. Қазақстан үшін Саха тәжірибесі әлеуметтік желілердегі медиаға, жергілікті бастамаларды қолдауға және елдің түркі әлемінің орталығы ретіндегі рөлін нығайтуға бағытталған өзінің мәдени дипломатиясын белсенді дамыту қажеттігін көрсетеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

[1] Donahoe B., Habeck J. O., & Halemba, A. Size and place in the construction of indigeneity in Russia // *Current Anthropology*. - 2008, - 49(6) – P. 993–1020.

[2] Kryazhkov V. A. Development of Russian legislation on Northern Indigenous Peoples // *Arctic Review on Law and Politics*. – 2013. - 4(2). - 140–155.

[3] Balzer, Marjorie Mandelstam 2021. *Galvanizing nostalgia? Indigeneity and Sovereignty in Siberia*. - Cornell University Press, 2021. - 270 p.

[4] Balzer Marjorie Mandelstam. *Indigeneity, Land, and Activism in Siberia* // *Land, Indigenous People, and Conflict*, edited by Alan Tidwell and Barry Zellen. - New York: Routledge, 2017. – P. 9–27.

[5] Мухамеджанова А. ТЮРКСОЙ как инструмент культурной дипломатии Турции: опыт Центральной Азии // *Вестник КазНУ. Серия международных отношений и международного права*. – 2023. – Т. 29. – № 2. – С. 88–97.

[6] Сатпаев Д. *Политическая модернизация в Казахстане: вызовы и сценарии развития*. – Алматы: Фонд им. Фридриха Эберта, 2015. – 224 с.

[7] Султанов Б. *Россия и Центральная Азия: проблемы взаимодействия в новых геополитических условиях* // *Центральная Азия в контексте мировой политики*. – Алматы: КИСИ, 2019. – С. 45–67.

[8] Шаимова Г. *Турция и Центральная Азия: культурная дипломатия и механизмы «мягкой силы»* // *Центральная Азия и Кавказ*. – 2018. – № 3 (21). – С. 102–112.

[9] Тұралин Е., Кошербаев Ж.Д., & Тюлебеков Т.Б. (2024). Түркі мемлекеттер ұйымының (ТМҰ) қалыптасуындағы Қазақстан мен Түркияның

рөлі. Абылай хан атындағы ҚазХҚжӨТУ Хабаршысы. Халықаралық қатынастар және аймақтану сериясы. – 2024. - 58(4). – Б.194- 218. <https://doi.org/10.48371/ISMO.2024.58.4.012>

[10] Ермекбаев Н. Организация тюркских государств: перспективы и вызовы для Казахстана // Аналитический обзор КИСИ. – 2021. – № 4. – С. 15–27.

[11] Шарипова Г. Тюркская интеграция и роль Казахстана в системе международных организаций // Al-Farabi Journal of Social Sciences. – 2020. – № 2(72). – С. 133–145.

[12] Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. PublicAffairs. – 2004.

[13] Якутия и Турция будут сотрудничать в торгово-экономической сфере // YakutMedia. 26.06.2021. URL: <https://yakutimedia.ru/news/1120759/>

[14] В Якутске гостит сын президента Турции Билал Эрдоган // Новости Якутии. 29.06.2019. URL: <https://news.ykt.ru/article/88491>

[15] Международные и внешнеэкономические связи Республики Саха (Якутия) (2023 г. Представительство МИД России в Якутске. <https://yakutsk.mid.ru/ru/international/international-partnership/>

[16] Саха (Якутия) РФ. Официальный сайт Тюркской. <https://www.turksoy.org/ru-RU/saha-yakutiya-rf>

[17] Эрдоган получил в подарок карту тюркского мира с частью России 17 ноября 2021 года. <https://www.m24.ru/news/politika/17112021/192484>

[18] Mayorova M. A., & Sbitneva A. I. Turkish ideological influence in Russian regions: The Turkic factor // RUDN Journal of Political Science. – 2023. - 25(1). – P. 134–149. <https://doi.org/10.22363/2313-1438-2023-25-1-134-149>

[19] В Турции назвали десять российских регионов «тюркскими республиками» // РИА Новости. 17.02.2022. URL: <https://ria.ru/20220217/respublika-1773340603.html>

[20] Revenge, implosion or reform - three scenarios for Russia after a defeat in Ukraine. Final paper of friends of Europe's working group on the post-war future of Russia. Report — February 2024 https://www.friendsofeurope.org/wp/wp-content/uploads/2024/03/Friends-of-Europe_Post-war-future-of-Russia-paper_2024.pdf

[21] Tóth-Czifra, András. The Kremlin's Balancing Act: The War's Impact on Regional Power Dynamics. Foreign Policy Research Institute <https://www.fpri.org/article/2025/02/the-kremlins-balancing-act-the-wars-impact-on-regional-power-dynamics/>

[22] Якутские активисты обратились к министру просвещения Сергею Кравцову. 15.07.2025. Источник: <https://realnoevremya.ru/news/344004-yakutskie-aktivisty-obratilis-k-ministru-prosvescheniya-sergeyu-kravcovu>

[23] Laruelle M. Russia's niche soft power: Sources, targets and channels of influence // Russie. Nei. Visions, 2021. - No. 122, IFRI.

[24] McGinity-Peebles Adelaide. Sakha Film: The History of a Post-Soviet Cultural Phenomenon // Klassiki, October 21, 2021. <https://klassiki.online/sakha-film-the-history-of-a-post-soviet-cultural-phenomenon/>.

[25] Russia Receives Recommendations on Indigenous Peoples' Rights made by Cultural Survival and Partners during its Universal Periodic Review. Cultural Survival. - 2023. - December 5. <https://www.culturalsurvival.org/es/node/14289>

REFERENCES

[1] Donahoe B., Habeck J. O., & Halemba A. Size and place in the construction of indigeneity in Russia // *Current Anthropology*. - 2008. - 49(6). – P. 993–1020.

[2] Kryazhkov V. A. Development of Russian legislation on Northern Indigenous Peoples // *Arctic Review on Law and Politics*. – 2013. - 4(2). – P. 140–155.

[3] Balzer M.M. *Galvanizing nostalgia? Indigeneity and Sovereignty in Siberia*. Cornell University Press, 2021. - 270 p.

[4] Balzer M.M. Indigeneity, Land, and Activism in Siberia // *Land, Indigenous People, and Conflict*, edited by Alan Tidwell and Barry Zellen. New York: Routledge. – 2017. – P. 9–27.

[5] Muhamedzhanova A. TYURKSOJ kak instrument kulturnoj diplomatii Turcii: opyt Centralnoj Azii [TURKSOY as a Tool of Turkey's Cultural Diplomacy: The Experience of Central Asia] // *Vestnik KazNU. Seriya mezhdunarodnyh otnoshenij i mezhdunarodnogo prava*. – 2023. – T. 29. – № 2. – S. 88–97. [In Russ.]

[6] Satpaev D. Politicheskaya modernizaciya v Kazahstane: vyzovy i scenarii razvitiya [Political Modernization in Kazakhstan: Challenges and Development Scenarios]. – Almaty: Fond im. Fridriha Eberta, 2015. – 224 s. [In Russ.]

[7] Sultanov B. Rossiya i Centralnaya Aziya: problemy vzaimodejstviya v novyh geopoliticheskikh usloviyah [Russia and Central Asia: Challenges of Cooperation in the New Geopolitical Environment] // *Centralnaya Aziya v kontekste mirovoj politiki*. – Almaty: KISI, 2019. – S. 45–67. [In Russ.]

[8] Shaimova G. Turciya i Centralnaya Aziya: kulturnaya diplomatiya i mehanizmy «myagkoj sily» [Turkey and Central Asia: Cultural Diplomacy and Soft Power Mechanisms] // *Centralnaya Aziya i Kavkaz*. – 2018. – № 3 (21). – S. 102–112. [In Russ.]

[9] Tūralin E., Koşerbaev J.D., & Tūlebekov T.B. Türkı memleketter üiymynyñ (TMÜ) qalyptasuındaǵy Qazaqstan men Türkıanyñ rölı [The role of Kazakhstan and Turkey in the formation of The organization of turkic states (OTS)]. Abylai han atyndaǵy QazHQjÄTU Habarşysy. Halyqaralyq qatynastar jäne aimaqtanu seriesy. – 2024. - 58(4). – B.194- 218. [In Kaz.]

[10] Ermekbaev N. Organizaciya tyurkskih gosudarstv: perspektivy i vyzovy dlya Kazahstana [The Organization of Turkic States: Prospects and Challenges for Kazakhstan] // *Analiticheskij obzor KISI*. – 2021. – № 4. – S. 15–27. [In Russ.]

[11] Sharipova G. Tyurkskaya integraciya i rol Kazahstana v sisteme

mezhdunarodnyh organizacij [Turkic Integration and Kazakhstan's Role in the System of International Organizations] // Al-Farabi Journal of Social Sciences. – 2020. – № 2(72). – S. 133–145. [In Russian]

[12] Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. PublicAffairs. - 2004

[13] Yakutiya i Turkiya budut sotrudnichat v torgovo-ekonomicheskoy sfere [Yakutia and Turkey will cooperate in the trade and economic spheres] // YakutMedia. 26.06.2021. URL: <https://yakutiamedia.ru/news/1120759/> [In Russ.]

[14] В Якутске гостит сын президента Турции Биалал Эрдоган // Новости Якутии. 29.06.2019. URL: <https://news.ykt.ru/article/88491> (accessed: 0: 13.05.2025) [In Russian]

[15] Mezhdunarodnye i vneshneekonomicheskie svyazi Respubliki Saha (Yakutiya) [International and Foreign Economic Relations of the Republic of Sakha (Yakutia)] (2023 g. Predstavitelstvo MID Rossii v Yakutske. <https://yakutsk.mid.ru/ru/international/international-partnership/> [In Russ.]

[16] Saha (Yakutiya) RF. Oficialnyj sayt Tyurksoj // <https://www.turksoy.org/ru-RU/saha-yakutiya-rf> [In Russ.]

[17] Erdogan poluchil v podarok kartu tyurkskogo mira s chastyu Rossii 17 noyabrya 2021 goda // <https://www.m24.ru/news/politika/17112021/192484> [In Russ.]

[18] Mayorova M. A., & Sbitneva A. I. Turkish ideological influence in Russian regions: The Turkic factor // RUDN Journal of Political Science. – 2023. - 25(1). – P. 134–149. <https://doi.org/10.22363/2313-1438-2023-25-1-134-149>

[19] V Turcii nazvali desyat rossijskih regionov «tyurkskimi respublikami» [Turkey has named ten Russian regions “Turkic republics”] // RIA Novosti. 17.02.2022. URL: <https://ria.ru/20220217/respublika-1773340603.html> [In Russian]

[20] Revenge, implosion or reform - three scenarios for Russia after a defeat in Ukraine. Final paper of friends of Europe's working group on the post-war future of Russia. Report — February 2024 https://www.friendsofeurope.org/wp/wp-content/uploads/2024/03/Friends-of-Europe_Post-war-future-of-Russia-paper_2024.pdf

[21] Tóth-Czifra András. The Kremlin's Balancing Act: The War's Impact on Regional Power Dynamics. Foreign Policy Research Institute <https://www.fpri.org/article/2025/02/the-kremlins-balancing-act-the-wars-impact-on-regional-power-dynamics/>

[22] Yakutskie aktivisty obratilis k ministru prosvesheniya Sergeyu Kravcovu. 15.07.2025 // <https://realnoevremya.ru/news/344004-yakutskie-aktivisty-obratilis-k-ministru-prosvescheniya-sergeyu-kravcovu> [In Russian]

[23] Laruelle M. Russia's niche soft power: Sources, targets and channels of influence. - Russie. Nei. Visions, 2021. - No. 122, IFRI.

[24] McGinity-Peebles A. Sakha Film: The History of a Post-Soviet Cultural Phenomenon // Klassiki. – 2021. - October 21. <https://klassiki.online/sakha-film-the-history-of-a-post-soviet-cultural-phenomenon/>.

[25] Russia Receives Recommendations on Indigenous Peoples' Rights made by Cultural Survival and Partners during its Universal Periodic Review // Cultural Survival. – 2023. - December 5. <https://www.culturalsurvival.org/es/node/14289>

МЯГКАЯ СИЛА РОССИИ И ТУРЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ САХА: СРАВНИТЕЛЬНЫЕ ВЫВОДЫ ДЛЯ КАЗАХСТАНА

***Кагазбаева Э.М.¹, Бейсбекова А.Б.²**

***^{1,2} Казахстанский университет международных отношений и мировых языков
имени Абылай хана, Алматы, Казахстан**

Аннотация. В статье рассматривается сравнительный анализ стратегий мягкой силы России и Турции в отношении Республики Саха (Якутия). Исследование фокусируется на культурных и цифровых практиках, институциональных механизмах и символических нарративах, формирующих идентичность саха в условиях геополитической конкуренции. Россия стремится интегрировать периферийные народы в рамки «многонационального государства», тогда как Турция продвигает концепцию тюркской цивилизационной солидарности через деятельность ТЮРКСОЙ, ТИКА и образовательные инициативы. Особое внимание уделено цифровым медиа, где формируются альтернативные образы идентичности и развиваются практики низовой публичной дипломатии. Сопоставительный анализ демонстрирует, что Республика Саха становится ареной конкуренции интеграционного и пантюркистского дискурсов, при этом локальные сообщества выступают активными субъектами культурного самоутверждения. В статье также дан обзор казахстанских исследований, посвящённых мягкой силе и культурной дипломатии, что позволяет вывести сравнительные выводы для Казахстана. Подчёркивается необходимость выработки собственной стратегии культурной дипломатии, опирающейся на поддержку локальных сообществ, цифровые инициативы и сохранение языкового разнообразия. Полученные результаты расширяют понимание постимперской динамики мягкой силы и формируют аналитическую основу для разработки культурной политики Казахстана в условиях усиливающейся конкуренции идентичностей в Евразии.

Ключевые слова: мягкая сила, дипломатия, саха, Турция, Россия, Казахстан, тюркский мир, идентичность

SOFT POWER OF RUSSIA AND TURKEY IN THE SAKHA REPUBLIC: COMPARATIVE FINDINGS FOR KAZAKHSTAN

***Kagazbaeva E.M.¹, Beisbekova A.B.²**

***^{1,2} Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World
Languages, Almaty, Kazakhstan**

Abstract. The article provides a comparative analysis of the soft power strategies of Russia and Turkey with regard to the Sakha (Yakutia) Republic. The

research focuses on cultural and social network practices, institutional mechanisms, and symbolic narratives that shape the identity of the Sakha people in the context of geopolitical competition. While Russia seeks to integrate peripheral peoples within the framework of a “multi-ethnic state,” Turkey is advancing the concept of Turkic civilization cooperation through educational initiatives under the auspices of TURKSOY and TİKA (the Turkish Cooperation and Coordination Agency). Particular attention is paid to social media, where alternative images of identity are formed and grassroots practices of public diplomacy are developed. The comparative analysis shows that the Sakha Republic is becoming a competitive arena for integrationist and pan-Turkic discourses, while local communities act as active agents of cultural self-assertion. The article also provides a review of Kazakhstani studies on soft power and cultural diplomacy, which makes it possible to draw comparative conclusions for Kazakhstan. Cultural diplomacy based on supporting local communities, encouraging social media initiatives, and preserving linguistic diversity has led to the need for developing an independent diplomatic strategy. The findings broaden the understanding of post-imperial soft power dynamics and provide an analytical foundation for the development of Kazakhstan’s cultural policy in the context of intensifying identity competition in Eurasia.

Key words: soft power, diplomacy, Sakha, Turkey, Russia, Kazakhstan, Turkic world, identity

Авторлар туралы мәлімет:

Кагазбаева Э.М. - саяси ғылымдардың кандидаты, профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ-дың шығыстану факультетінің деканы, Алматы, Қазақстан, Kagazbaeva.e@gmail.com

Бейсбекова А.Б. - әлеуметтану ғылымдарының магистрі, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ-дың халықаралық қатынастар хұқық және бизнес факультетінің оқытушысы, Алматы, Қазақстан. anar.beysbekova@mail.ru

Сведения об авторах:

Кагазбаева Э.М. - кандидат политических наук, профессор, декан факультета востоковедения КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, Kagazbaeva.e@gmail.com

Бейсбекова А.Б. - магистр социологических наук, преподаватель факультета международных отношений, права и бизнеса КазУМОиМЯ имени Абылай хана, Алматы, Казахстан, anar.beysbekova@mail.ru

Information about authors:

Kagazbaeva E.M. - Candidate of Political Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Oriental Studies, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan, Kagazbaeva.e@gmail.com

Бейсбекова А.Б. - Master of Sociology, Lecturer at the Faculty of International Relations, Law and Business, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan, anar.beysbekova@mail.ru

Мақала түсті: 30 Тамыз 2025
Жариялауға қабылданды: 25 Қыркүйек 2025